

THE UNIVERSITIES HERE ARE MUCH FALLEN

'To comply with my father's inclinations I had agreed to pass my first winter at Utrecht, a Dutch university town of which I had recieved the most disagreeable prepossessions'. Dit schrijft Boswell op 23 september 1763 aan zijn vriend Dr. Samuel Johnston. James Boswell is dan tweeëntwintig jaar. Door zijn vader, die lid is van de Schotse Hoge Raad voor civiele zaken (Court of Session), is hij voorbestemd voor een juridische loopbaan. Een verblijf aan een Nederlandse universiteit ligt daarom voor de hand. Een Schots jurist diende over een grondige kennis van het Romeinse recht te beschikken, en de universiteiten van Leiden en Utrecht vormden op dat gebied de Europese top. Boswells vader had in Leiden gestudeerd en woonde daar op kamers bij een zekere Ramach (he lived op de hoek van de Vliet in the street called The Rapenburg).

Boswell is niet terstond gecharmeerd van Utrecht (a most dismal place). Hij denkt er hard over Utrecht voor gezien te houden en naar Leiden te gaan. 'At Leyden I shall be within three hours of The Hague. I shall have the youngest Prince of Strelitz and Mr. Gordon, Lord Aberdeen's brother, for my companions. At Utrecht I hear of no agreeable companion. Add to this the shocking disgust which I have taken to Utrecht. I would therefore incline for Leyden.' Maar het blijft Utrecht. Boswell schikt zich in zijn lot en bovendien blijkt aangenaam gezelschap ook in Utrecht wel degelijk voorhanden. Op 31 oktober vloeiend opgewekte verzen uit zijn pen :

'And yet just now Utrecht lady's charms make my gay bosom beat with love's alarms.'

Het betreft hier Belle van Zuylen. Met haar en met mevrouw Geelvinck, een bijzonder aantrekkelijke weduwe (vierentwintig jaar en zeer vermogend) worden vele uren gevuld met onderhoudende conversatie. Een huwelijk zit er overigens niet in. Op 17 april 1764 schrijft Boswell aan zijn vriend Temple : 'There are two ladies here, a young, handsome, amiable widow with £ 4000.-- a year, and Mademoiselle de Zuylen, who has only a fortune of £ 20,000.--. She

published some things. She is much my superior. One does not like that. One does not like a widow neither. You won't allow me to yoke myself here? You will have me married to an Englishwoman?'

Gestudeerd werd er ook. Boswell laat er geen gras over groeien. Zijn dagindeling is ambitieus : 'I get up every morning at seven. I read Ovid till nine, then I breakfast. From ten to eleven I read Tacitus. From eleven to twelve I am shaved and dressed every day. From twelve to one I hear a lecture upon Civil Law. From one to three I walk and dine. From three to four my French master is with me. The rest of the day is spent in reading different books and in writing.' De academische vrijheid viert hoogtij. De studenten kiezen hun favoriete hoogleraar en betalen het collegegeld rechtstreeks aan hem. 'This is the day on which you are to take trial of professors' noteert Boswell op 20 september. De hoogleraren Rucker, Trotz en Wesseling vertonen hun kunsten. Het wordt Trotz. Tot blijvende tevredenheid van Boswell : 'Professor Trotz is a very learned man. He gives excellent lectures on the Civil Law, which he explains, not dryly like a pedant, but like a philosopher. He now and again intersperses ingenious moral observations and amusing historical anecdotes, and his college is truly a school of liberal knowledge.'

Opvallend is het ongedwongen karakter van de betrekkingen tussen hoogleraar en eerstejaars student. Over en weer worden huisbezoeken afgelegd. Een regelmatige briefwisseling wordt onderhouden, meestal in het Latijn, een enkele maal in het Engels. Professor Trotz maakt van de gelegenheid gebruik zijn vaardigheid in de Engelse taal door Boswell te laten toetsen : 'But, do you believe, my dear Friend, that any body of mine scholars have the same meinds, for the study as mr. Boswell? No, no, there is a certain sort of lazi fellows, called on the Dutshmen : Luy-Zakken or belli homines, which run rather into the Coffee-houses or publick meeting hauses or hear news and read the Gazes..... i should desire, if you would do me the favour, to explain me de faults, they i have made, whyle i self several

have found, it might be to my advantage! Dat laatste is zeker.

Samenwerking tussen student en hoogleraar is er nog op een ander terrein. In de loop van het jaar vat Boswell het plan op Erskine's Principles of the Law of Scotland in het Latijn te vertalen (It will teach me to write Latin fluently). Trotz zal hem daarbij assisteren. 'It is to take a privatissimum on the law of your country with one of the ablest lawyers in Europe, who, by comparing it with the Civil and Dutch, will give you a complete knowledge of the law'. Wat is een redelijke vergoeding voor de door Trotz verleende diensten? Deze vraag blijft Boswell bezig houden. You must only offer six ducats (30 maart). Give at most ten ducats (31 maart). You may give Trotz one hundred guilders for his assistance till the end of June, and more if it be published (8 april).

Niet slechts het Latijn, maar ook het Nederlands vormt voor Boswell een uitdaging, 'Ik heb niet mar en cleyne Beytie Hollans, en Ik heb niet een Dictionarie mijn te helpen; mar Ik heb een groot lust in dat Taal te schrijven, en Ik sal het beproeven. Mijnheer can lauchen, als hij beleeft : Waarom niet? Ik lauch ook'.

Het studentenleven speelt geen grote rol in Boswells programma. Eenmaal raakt hij betrokken in een 'entertainment of Dutch students; a concert; all keen on meat and drink; then marching like schoolboys with Kapitein and frightening the street'. De volgende dag is er de morele kater. 'But remember how near you was to getting drunk and exposing yourself'. Een enkele amoreuze escapade valt ook te noteren. 'At five I went to a bawdy-house. I was shown upstairs, and had a bottle of claret and a juffrouw'. Zijn zedelijk oordeel daarover verraadt een utilistisch motief.

'You are to be husband to English lady, so keep yourself healthy. Concubinage is no dire sin, but never do it unless some very extraordinary opportunity of fresh girl that can do no harm'.

Meer tijd wordt geïnvesteerd in de deelname aan een literair dispuut. De discussiethema's zijn representatief voor het Verlichtingstijdperk. Het probleem van de mundus optimus. Leven we niet in de best mogelijke wereld? Wat zijn de oorzaken van armoede? Some fault in political science!

In juni 1764 loopt Boswells verblijf in de Nederlanden ten einde. Reisplassen houden hem in de ban. Bezoeken aan Rousseau en Voltaire. Maar eerst naar Berlijn en Potsdam, naar het hof van Frederik de Grote. Op 11 juni neemt hij afscheid van zijn leermeester. 'Over a glass of cordial Malaga, we vowed everlasting friendship, as a German professor understands Amicitia. We parted upon excellent terms'. Zijn mening over Utrecht blijft negatief. 'Utrecht is remarkably ruined. There are whole lanes of wretches who have no other subsistence than potatoes, gin, and stuff which they call tea and coffee'. Evenmin positief is zijn eindoordeel over de Nederlandse universiteiten. 'The Universities here are much fallen'.

J.G. Nieuwenhuis

(Bronnen : Boswell in Holland 1763-1764, London 1952; Boswell, The life of Samuel Johnson).